

OR.  
2226

1283

1350019  
-- APR 2011

CHOIX

MAR 2012'

DE PROVERBES  
ET DICTONS ARMÉNIENS

TRADUITS

EN FRANÇAIS



VENISE  
IMPRIMERIE ARMÉNIENNE

1896

OR  
2226

Or. 2226

CHOIX

DE PROVERBES

ET DICTONS ARMÉNIENS

— TRADUITS

EN FRANÇAIS

2653



VENISE

IMPRIMERIE ARMÉNIENNE

—  
1896



Il n'y a guère de proverbes et de dictons qui ne se trouvent en même temps chez tous les peuples, mais s'ils ont gardé leur esprit, ils ont changé de forme en passant d'une langue dans l'autre. Ils rendent bien, à peu de chose près, les mêmes idées, mais ils n'ont plus le même tour. Et c'est ce tour, justement, qui fait la grâce et la saveur du proverbe. Chez tel peuple, un proverbe exprimera crûment ce qu'il veut dire, chez tel autre peuple, il prendra une tournure poétique et quelquefois bizarre qui lui donnera son cachet d'originalité. Il semblera que ce proverbe a été défiguré, mais on le trouvera peut-être plus charmant, car il sera marqué du génie de la nation qui lui a donné cette autre forme.



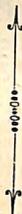
1-1239uh

(668-2011)

Parmi les milliers de proverbes et dictons répétés journellement par les Arméniens, nous en avons recueilli quelques-uns qui nous ont semblé *bien trouvés*. La traduction que nous en avons donnée n'est point toujours une traduction absolument littérale, mot à mot, mais nous n'en avons perdu ni le sens, ni les expressions, ni le *tour*. Nous avons essayé de leur donner en français la forme des proverbes et dictons de cette langue, autant que faire s'est pu : quelques-uns ont une et deux variantes. Ils sont dans ce petit livre et nous espérons qu'on les appréciera.

P. B.

## ALPHABET ARMÉNIEN



MAJUSC.	ROND.	ITALIQUE.	NOMS.	PRONONCIATION.
Ա	ա	ա	աիք.	А
Բ	բ	բ	բիւն.	Р
Գ	գ	գ	կիմ.	К, С, Q.
Դ	դ	դ	տա.	Т
Ե	ե	ե	յեժ.	Е
Զ	զ	з	զա.	З.
Է	է	է	է.	È
Ը	ը	ը	յէտ ու ետ.	È long.
Թ	թ	թ	տօ.	Е muet
Ճ	ճ	ճ	յէ ու ցէ.	Т fort ou ТН.

## MAJUSC.

## ROND.

## ITALIQUE.

## NOMS.

## PRONONCIATION.

T  
L  
h  
d  
k  
s  
z  
r  
s  
f  
J  
u  
z  
"

t  
L  
h  
d  
k  
s  
z  
r  
s  
f  
J  
u  
z  
"

t  
L  
h  
d  
k  
s  
z  
r  
s  
f  
J  
u  
z  
"

iny.  
liune.  
khè.  
dza *ou* dsa.  
guién.  
ho.  
tza.  
ghade.  
djè.  
mién.  
hi *ou* y.  
nou.  
cha.  
ouo. w  
tcha.

I.  
L.  
KH du gosier.  
Dz *ou* Ds.  
Gu.  
H aspiré  
TZ.  
GH. du gosier.  
DJ.  
M.  
H faible, *ou* Y, I.  
N.  
CH.  
O bref.  
TCH fort.

S  
l  
n  
"

s  
l  
n  
"

s  
l  
n  
"

bè.  
tchè.  
ra.  
sè.  
vièv.  
diune.  
rè  
tzou.  
yune *ou* hiun.  
pur *ou* piour.  
kè  
o.  
fè.

B.  
TCH faible.  
R fort.  
S comme double.  
V fort.  
D.  
R faible.  
TZ *ou* TS fort.  
Y, U, V.  
P.  
K.  
O long, AU.  
F *ou* PH.



CHOIX DE PROVERBS  
ET DICTONS ARMÉNIENS

TRADUITS EN FRANÇAIS



Ասեղը ուր որ մտնէ, գերձանը ետեւէն կ'երթայ:

Où passe l'aiguille, le fil la suivra.

\*

Աստուծոյ աչքը որ քաղցր լինի, մատաղի գառն իրան օտքով կուգայ դուռդ:

Si vous êtes favorisé du ciel, l'agneau du festin vient de lui-même à votre seuil.

\*

Աստուած ամէն շնորհք մի մարդի չի տալ:

Dieu ne donne pas toutes ses grâces à une seule personne.

Արևածը մեռաւ, բայց մորթը հոն է:

Le lion est mort, mais sa peau est là.

\*

Ամէն հաւկիթ երկու դեղնուց չունենար:

Tous les œufs n'ont pas deux jaunes.

\*

Աղջիկ ունեցող մօրը ձեռքը ծոցը կ'ըլայ:

La mère qui a une fille a toujours une main dans sa bourse.

Une fille coûte toujours cher à sa mère.

(Mère qui a fille doit puiser souvent à l'escarcelle. [prov. fr.].)

\*

Ամէն մարդ իր խալկինին տակը փայտ կը դնէ:

Chacun met du bois sous sa marmite.

\*

Ամէնքը արտ կը ցանեն՝ շիտակ կը բուսնի,  
իմ ցանածս ծուռ կը բուսնի:

Tous ensemencent, leur grain pousse droit, le mien pousse de travers.

Quand c'est l'homme fortuné qui le plante,  
l'arbre pousse droit, quand c'est l'infortuné,  
il pousse de travers.

\*

Ամպի գոռալնու գէօրայ՝ անձրեւ չի գալ:

Nuages qui grondent n'amènent pas toujours la pluie.

\*

Այնպէս գեղեցիկ է որ մութ պատերուն  
լուս կուտայ:

Il est si beau que les murs reflètent son visage.

Il est si beau qu'il embellit les murs qu'il regarde.

Il est si beau que les murs resplendissent de sa beauté.

\*

Անպտուղ ծառին բար նետող չըլար:

On ne jette pas de pierres à l'arbre qui ne porte pas de fruits.

\*

Անհունար մարդի լեզուն՝ երկար կ'ըլնի:  
La langue d'un maladroit est toujours longue.

Ան ջուրէն վախցիր, որ ոչ կը թշշայ և ոչ կը խշշայ :

Méfie-toi de l'eau qui ne chante pas, méfie-toi du ruisseau qui ne gazouille pas.

(Méfie-toi de l'eau qui dort [prov. fr]).

\*

Աջովը զարի կուտայ, ձախովը հաւկիթ կը բնտռէ :

D'une main il donne la becquée, de l'autre il cherche les œufs.

De la main droit il donne le grain aux poules, de la gauche il leur prend leurs œufs.

\*

Առանց արաղաղի ալ կը լուսանայ :

Le jour peut venir sans que le coq chante.

Le jour n'a pas besoin du chant de coq pour venir.

Coq, chante ou ne chante point, le jour poind.

\*

Անհոգին հոգը Աստուած կը հոգայ :

Dieu vient en aide à l'insouciant.

Անձրև օրը հաւերուն ջուր սուռղ շատ կ'ըլլայ :

Quant il pleut, tout le monde apporte à boire aux poules.

\*

Ասեղով հոր կը փորէ :

Il creuse son puits avec une aiguille.

\*

Ամէն հատիկ մարգարիտ չէ :

Tout grain n'est pas perle.

\*

Ամէն մէկ խօսքը մէկ ձափահիր ածի, ամա ո՛ւմ' ասես :

Vos paroles valent des bijoux, mais à qui les dites-vous ?

Si ce que tu dis vaut des bijoux songe à qui tu parles.

\*

Ծառ լինի՞ որ քամի չդպչի :

Où se trouve-t-il un arbre qui ne soit battu par le vent ?

Պալը համրանք չի գիտեր :

Le loup ne sait pas compter.

\*

Երկու երնեկ զիրար չի գտնայ :

Deux bonheurs ne viennent jamais ensemble.

\*

Աղուեսը փուշին վրայ մէյմը կը նստի :

Le renard ne se couche sur les épines qu'une fois.

\*

Պողը գողէն գողացաւ, Աստուած վէրէն զարմացաւ :

Un voleur vient de voler un autre voleur, Dieu rit d'en haut.

\*

Ան վաղ էր՝ որ էշը կաղ էր :

C'était du temps que l'âne boitait.  
C'était au temps où l'âne boitait.

\*

Իմ հացս աղ չունի :

Mon pain n'a pas de sel (Mes bonnes actions ne sont pas connues).

\*

Աշխարհք խալկին, ինք մէջը շերեփ :

Le monde est un chaudron, l'homme est la cuillière qu'on y trempe.

\*

Պողը մնի մեղք տարաւ, կորցընողը հարկուն :

Le voleur n'a peut-être commis qu'une faute, le volé en a commis cent.

\*

Արծիւը իր փետուրներէն շինուած նետով կը վիրաւորուի :

C'est avec la fièche faite de ses plumes qu'on abat l'aigle.

\*

Թիթեռնիկը ծառն է ելեր, ինչ կայ չկայ վար է թափեր :

Le papillon s'est posé sur la branche, et a fait tomber tout ce qui était sur l'arbre.

En se posant sur la branche, le papillon  
craint de la briser.

\*

Աշխարհքս լայնարձակ է, ի՞նչ օգուտ որ  
սիրաս նեղ է:

Si mon cœur est étroit à quoi me sert  
que le monde soit si vaste.

\*

Հարստի հարստութեան չես կարող հասնիլ,  
դրացի եղիր նրան:

Si vous ne pouvez pas être riche, soyez  
voisin d'un riche.

\*

Ապրիլ կայ երկաթ է, ապրիլ կայ արծաթ է:  
Il y a une vie de fer et une vie d'argent.

\*

Սուտը կ'ոտանաւորի, բայց չերթար:

Le mensonge court mais ne va pas loin.

\*

Աղուէսը մեր մարազը ձագ է հաներ, մեր  
թաղին հեղութենէն է:

Notre chien est si bon que le renard a  
fait ses petits dans notre poulailler.

\*

Խօսքը արծաթ, լուռութիւնն ոսկի:

La parole est d'argent, le silence est d'or.

\*

Ամենքն ալ աղա, հապա մեր ջաղացքը ո՞վ  
աղայ:

Si tout le monde devient seigneur, qui  
fera tourner notre moulin ?

\*

Փարի տակ կը մնայ, խօսքի տակ չի սնար:

Les pierres l'écrasent, les paroles ne l'é-  
crasent point.

\*

Աւելի գատառ փոր չէ ծակում:

Une bouchée de trop ne perce pas le  
ventre.

\*

Հարրածին խելօք խօսքն ալ օդը կը ցնդի:  
Même les sages paroles d'un ivrogne s'en  
vont avec les vents.



668-2077  
 2683  
 1-1239ահ

Թռչունը կուտով կը բռնեն, մարդը՝ արծա-  
թով:

On attrape l'oiseau avec des grains et  
l'homme avec des écus.

\*

Ինչ տեղ Վերք կայ՝ գերք չկայ. ինչ տեղ  
գերք կայ, Վերք չկայ:

Où l'on trouve un Géorgien, on ne tr u-  
ve pas un livre; où l'on trouve un li-  
vre, on ne voit pas un Géorgien.

\*

Գետնի յատակին ալ գանձ շատ կայ. մեղ  
բնչ:

Il y a bien des trésors sous terre. — Que  
nous importe?

\*

Առանց խոնկի մով ուխտատեղ կ'երթայ:

Sans encens ni cierge il va en pèlerinage.  
(Sans bourdon ni coquille il va en pè-  
lerinage [prov. fr.]).

\*

Հարուստը մեռնի աշխարհք թնդայ, աղ-  
քատը մեռնի մարդ չիմանայ:

Qu'un riche vienne à mourir, tout le  
mond s'en émeut; qu'un pauvre tré-  
passe, personne ne s'en aperçoit.

\*

Թուրքն ըսեր է. կեր, յետոյ խօսէ. Հայն  
ըսեր է. թէ կեր թէ խօսէ:

Le Turc a dit: Mangez, vous parlerez  
après; l'Arménien a dit: mangez et par-  
lez en même temps.

\*

Արապան կոտրի նէ, խրատ տուող շատ  
կ'ըլլայ:

Quand la voiture est versée, chacun  
vient donner ses conseils.

\*

Գայլին ահեցն գեղ չյիշե՞րք:

La crainte du loup nous fera-t-elle oublier  
le village?

\*

Առաջ գետին անցքը գտիր, ետքը ջուր մը-  
տիր:

Cherche toujours le gué avant de passer  
la rivière.

Իշուն գոռցին ըսեր են. ձայնդ անսպան.  
— ալ գոռը չէ կորեր:

L'âne un jour se mit à braire, on lui  
dit: Que vous avez une belle voix.  
Depuis il brait toujours.

\*

Առաջ չիլ էր, արեգակը զարկաւ կուրացաւ:  
Il louchait, le soleil l'a rendu aveugle.

\*

Առիծը ճանճ չի բռներ:

Le lion ne court pas après les mouches.  
Le lion ne joue pas avec les mouches.

\*

Առաջ լուծ ու կամդ պատրաստիր, յետոյ  
գիծ մոզու ականջեցը բռնիր:

Apprête le joug et le licol, puis tu sai-  
siras par les oreilles ton bœuf en fu-  
reur.

Avant d'arrêter le bœuf par les oreilles  
prépare le licol et le joug.

\*

Իշուն հարցուցին խոնախդ ո՛ւր է. — ըսաց.  
մալուխը գիտէ:

On a demandé à l'âne: Où est ta maison?  
Il a répondu: l'auguillon le sait.

\*

Առիծը կատուին չեմ խղդել տար:

Je ne conseille pas à un chat d'étran-  
gler un lion.

Je ne conseille pas au chat de chercher  
querelle au lion.

\*

Մուկը կատուին՝ միշտ գէշ երազ կը տես-  
նէ:

Le chat fait faire des mauvais rêves au  
rat.

\*

Այնպէս խօսք մ'ըսաց որ ակն 'ի մատանուջ:

Sa parole brille comme le diamant d'une  
bague.

Ses discours jettent des flammes comme  
le diamant des feux.

\*

Այնպէս ըրէ որ կամրջի տակի ջուրը չփակ-  
ցունես:

Arrange-toi pour ne pas faire échapper  
l'eau sous le pont.

\*

Այնպէս կը սիրեմ, որչափ աչքս մութը կամ  
փողին :

Je l'aime juste autant que j'aime la fu-  
mée ou la poussière qui me vient aux  
yeux.

\*

Ոսկին մութ տեղ լոյս կու տայ :

L'or brille encore dans les endroits les  
plus obscurs.

Même dans l'obscurité l'or brille.  
L'or brille encore dans un fond obscur.

\*

Անուշ քուն կ'ըլլայ ում կողը տաք է :

Quand on a chaud aux épaules, on s'en-  
dort doucement.

\*

Ան պատին' ան ծեփը կը բաւէ :

Pour tel mur, tel ciment.

Ուտեմ տենդիմ, չուտեմ տենդիմ. լաւ է  
ուտեմ տենդիմ :

Que je mange ou que je ne mange pas,  
j'aurai la fièvre, j'aime mieux manger  
et avoir la fièvre.

\*

Անջուր մի բորեկանալ :

Si la rivière est à sec ne te déchausse  
point pour la passer.

Ne prends pas la peine de te déchausser  
pour passer une rivière à sec.

\*

Ուրիշին աչքը քեզի լուս չի տար :

Nous ne voyons pas par les yeux des  
autres.

\*

Երեխին բան դիր, հետը զնա :

Si vous envoyez votre enfant quelque  
part, accompagnez-le.

Si vous voulez que votre commission soit  
bien faite, accompagnez votre enfant  
que vous en avez chargé.

\*

Ագահն է աղքատ, աղքատն աղքատ չէ :

Le véritable pauvre, c'est l'avare, ce n'est pas le pauvre lui-même.

L'avare est le vrai pauvre.

\*

Երկաթ ծամելու համար, պողպատէ ակ-  
ռաներ պէտք է ունենալ:

Pour mâcher du fer, il faut des dents d'acier.

\*

Աղուակն ընկեր եղողը, աղբիւսէ դուրս ել-  
լելու չէ:

Celui qui prend le corbeau pour compère,  
veut se vautrer sur les charognes.

Qui fait la curée avec les corbeaux veut  
se repaître de charognes.

\*

Ագուակն տեսած սերմը չի կանաչանար:

Grain semé ne pousse plus si le corbeau  
l'a vu.

\*

Երկինքէն է իջեր, ոտքերն ամպոտ է:

Il descend du ciel, il semble marcher  
encore sur les nuages.

Աջնիւ պատառը չտայ յագելոյն դուլ և դա-  
դար:

Le mets le plus copieux ne rassasie pas  
le glouton.

\*

Աժան բանը թանկ կը լմըննայ, թանկը՝ ա-  
ժան:

Ce qui ne coûte rien ne vaut rien, et le  
plus cher est le meilleur marché.

\*

Էջը ինկաւ գարու հորը. ասաց. Աս լաւ է  
քան զմեր գոմը:

L'âne tombé dans le grenier (à avoine),  
a dit: Je m'y trouve mieux qu'à l'écu-  
rie.

\*

Չմեռը բաղնէպան ըլլաս, ամառը այգե-  
պան:

L'hiver soyez garde de bain, l'été garde  
de vignes.

\*

Կարող է վարդը ծովը միջլում, մանիչակը  
կրակին առջին դիմանալ:

Que peuvent la rose dans la mer et la violette devant le feu ?

\*

**Ախոռը ծուռ է, կովը կաթ չի տար :**

Si l'étable est délabrée, la vache ne donne plus de lait.

\*

**Կուշտն անօթուն մանր կը բրդէ :**

Le rassasié distribue des petits morceaux à l'affamé.

Celui qui a bien mangé ne donne que des miettes à celui qui a faim.

\*

**Ականջիդ օղ ըլլան ըսածներս :**

Que mes conseils te tiennent aux oreilles comme les anneaux qui y sont attachés.

\*

**Կուտը մեր տունն է ուտում, հաւկիթները գոռներում է ածում :**

Notre poule mange chez nous et pond chez le voisin.

**Հանգիստ ջուրը, հանդարտ գետը կի փորէ գրեհարները :**

Eau qui dort, courant calme, usent les bords.

Eau qui dort use le bord.

\*

**Աղէկութիւն ըրէ՝ ծովը թապլէ, ծովը չբերէ նէ, ալիքը կը բերէ :**

Tout le bien que vous faites, portez-le à la mer, si la mer ne vous le redonne pas, ses flots vous le rendent.

Tout le bien que tu fais, porte-le à la mer, ses vagues te le rendront.

\*

**Ուր տեղ շուն մը զգուի, հոն կը գտնուի :**

Il se trouve toujours où l'on tond un chien.

\*

**Ջուր է մաղում :**

Cribler de l'eau. (Ne faire rien d'utile)

\*

**Աղէկ է խելօքին հետ քար կրել, քան խելին հետ ուտել խմել :**

Mieux vaut porter des pierres avec un sage que d'accepter le repas d'un fou.

\*

**Աղուէսին հարցուցին. վկադ ո՞վ է. — աւսաց. Պոչս է:**

On a demandé au renard: quel est ton témoin? — Ma queue, a-t-il répondu.

Demandez son témoin à un renard, il vous répond: voyez ma queue.

\*

**Ջուրը գնացած ճամբան չի մոռնար:**

L'eau n'oublie pas son chemin.

\*

**Ամէն ջուր գերան չի բերեր:**

Tout courant d'eau ne charrie pas des solives.

\*

**Աղքատ երիցու քարոզը չանցուի:**

On n'écute guère le sermon d'un prêtre sans fortune.

Pauvre prêtre a beau dire, son sermon n'est point écouté.

Sermon de prêtre sans argent  
N'est guère écouté par les gens.

\*

**Սև ոճը տեսնողը, սև գաւազանէն կը վախնայ:**

Celui qui a vu un serpent noir, a peur d'un bâton noir.

\*

**Ամէն մարդու սրտումը մի առիւծ է պառկած:**

Chaque homme a dans son cœur un lion qui sommeille.

\*

**Լալին լեզուէն տէրն կը հասկընայ:**

Les pleurs sont un langage, celui qui les verse est seul à le comprendre.

\*

**Ահը՝ էչը ձիէն վազուկ կ'ընէ:**

La peur fait courir l'âne plus vite que le cheval.

\*

**Լաւ է սարին տալին ամընալ, քան սարին գլուխը:**

Il vaut mieux avoir honte au bas de la montagne qu'à son sommet.

\*

Աղուէսին հարցին սրն է լաւ: — ըսաց.  
լաւն ան է որ ոչ ես շունին տեսնեմ և  
ոչ շունը ինծի:

Le renard ne forme qu'un vœu: celui de ne pas voir le chien et de n'être pas vu par le chien.

\*

Խարբերդու անցածը Բալու կը կարգայ:

Ce qu'on fait à Kharpert, il l'entend à Palou. (Villes d'Arménie).

\*

Մէկ ծաղկով կամ ծիծեռնիկով գարուն չի  
գար:

La fleur et l'hirondelle n'annoncent pas toujours le printemps.

\*

Մէկ ձեռքը ձայն չի հաներ:

On n'applaudit pas d'une seule main.

\*

Խեղճը ինչուան մտածեց, խեղ իր բանը  
տեսաւ:

Le sage médite encore, le fou a terminé l'affaire.

\*

Ով առանց պակասութեան բարեկամ կը  
փնտռէ, առանց բարեկամի կը մնայ:

Qui cherche un ami sans défaut ne trouve point d'ami.

\*

Մէկ չամիչը օխտը տեղէ կը խածնէ:

Il fait sept bouchées d'un grain de raisin.

\*

Խածանին առջևը կեցիր քան թէ տուողին  
առջևը:

Tenez-vous plutôt devant le cheval qui mord, que devant celui qui rue.

\*

Հորթը որ կովէն առաջ անցնի, գալը կ'ու-  
տէ:

Le veau qui devance la vache est dévoré par le loup.

\*

Ով փող որ ունի, խելք չունի. ով որ խելք  
ունի՝ փող չունի:

Qui a de l'argent n'a pas toujours de l'esprit, qui a de l'esprit n'a pas toujours de l'argent.

\*

Մի սատակիր իմ էջս, գարուն է բացվում,  
հունձէն է ծլում:

O mon âne, ne meurs pas encore, le printemps va venir et le trèfle va pousser.

\*

Ոտքդ քարին զարնուի, խղճմտանքդ քննէ:

Lorsque tu frappes la pierre du pied, consulte ta conscience.

\*

Արեգակը որ այնչափ բարձր ու լուսաւոր  
է, մէկ փոքր ամպը կը ծածկէ:

Si grand si resplendissant que soit le soleil, le plus petit nuage qui passe le dérobe à nos yeux.

\*

Բանը կը հանէ սրտին զամը:

Les paroles vous arrachent les clous du cœur.

Գայլին ձագը կրթելով գառ չըլար:

Policez un louveteau, vous n'en ferez point un agneau.

\*

Գլուխդ որ ցաւի՝ ոտքդ կը մոռնաս:

Les maux de tête font passer les maux de pied.

\*

Ձի հեծնէ՛ Սատուած կը մոռնայ. ձիէն իջնայ՝ ձին կը մոռնայ:

Quand il monte à cheval il oublie Dieu, quand il descend, il oublie son cheval.

\*

Հասակով գաճաճէն հեռու կեցիր, վասն զի  
Աստուած զլուին է զարկեր:

Tiens-toi loin des nains car Dieu les a frappés sur la tête.

\*

Էջն որ հալւորնայ՝ մրջիւններն ալ վրան կը հեծնեն:

L'âne est devenu si vieux que les fourmis lui grimpent par tout le corps.

Մարը ծեծ ու պատիժ կու տայ, բայց յետոյ կը համբուրէ :

La mère punit et frappe son enfant, mais après elle le couvre de baisers.

\*

Չկան հարցուցեր են. ծովէն ի՞նչ խաղար. — Ըսեր. ըսելիք շատ ունիմ, բերանս լիքն է :

On a demandé au poisson : Avez-vous des nouvelles à nous donner de la mer ? Il a répondu : Beaucoup, mais j'ai la bouche pleine d'eau.

\*

Չուէն ելնէ, հոռճին չհաւնէ :

Il est sorti de l'œuf, la coque lui déplaît.

\*

Ճանճը առիճին ականճը կը մտնէ կը յաղթէ :

La mouche entre dans l'oreille du lion, et l'emporte malgré lui.

\*

Քամին ասաց մարագին. Դուռդ բաց արա, դարման տուն ածեմ. — Սրաց. Ոչ քու բերածը կուզեմ, ոչ քու տարածը :

Le vent disait au grenier : Laisse donc ta porte ouverte, je t'apporterai tout ce qu'il te faut. Le grenier lui répondit : je ne veux ni ce que tu m'apportes, ni ce que tu m'empportes.

\*

Ջուր էլնողը անձրևէն չի վախեր :

Quand on tombe dans l'eau, la pluie ne fait plus peur.

\*

Ջրհորը չորնալէն վերջ յարգը կը ճանչցուի :

C'est quand le puits est tari qu'on reconnaît ce qu'il valait.

\*

Սագը հաւին գրաւական տալ :

Echanger une oie contre une poule.

\*

Շալկես՝ առնող չիկայ, ալկես՝ առնող շատ :

Quand vous avez un fardeau sur les épaules, personne ne vous aide à le porter. — Si quelqu'un vous décharge, tout le monde accourt.

Portez un fardeau, personne ne vous aide,  
qu'on vous décharge, tout le monde  
accourt.

\*

Սարին անհոտ ծաղիկն էլ իրան տեղը իրան  
փառքը վարդի հետ չի փոխել :

La fleur sans parfum de la cime des  
montagnes ne céderait pas sa place et  
son bonheur à la rose des jardins.

\*

Ջուրը ելնողը ձեռքը փրփուրներուն կը նե-  
տէ :

Celui qui tombe à l'eau en saisit l'é-  
cume pour se rattraper.

\*

Շատ լաւ աղջիկ է : — Ինչէն յայտնի է : —  
մարը վկայեց :

C'est une très-honnête fille. — Comment  
le savez-vous ? La mère l'affirme.

\*

Կաշառք տուողին՝ մութ տեղը լուս կու-  
տայ :

Celui qui corrompt par des présents, fait  
la lumière dans l'obscurité.

Գայլն որ ծերանայ, շներուն խաղալիք կ'ըլ-  
լայ :

Quand le loup devient vieux les chiens  
le plaisantent.

Quand le loup est vieux, les chiens s'en  
font un jouet.

Quand le loup devient vieux, les chiens  
s'en moquent.

\*

Հեշտ է քարին խոտ բուսցընել, քան թէ քե-  
զի խօսք հասկըցընել :

L'herbe poussera sur les pierres avant  
qu'on ne vous fait comprendre quel-  
que chose.

\*

Մարազը հորթը կը հատածնի, սնտուկը՝  
երեխէն :

Le veau épuise le ratelier, l'enfant l'é-  
pargne du ménage.

\*

Մէկ աչքն մեկալին չի հաւատար :

L'œil ne se fie pas à l'autre œil.

\*

Ուղտը իր կուզը չի տեսներ .

Le chameau ne voit pas sa bosse.

\*

Մէկին փողն որ աւելնայ, տանը սինը ծուռ  
կ'երևնայ :

Quand on voit sa fortune augmenter, on  
trouve la colonne de sa maison petite.

\*

Մէկ տեսնելիս բարեկամ, երկու տեսնելիս՝  
աղբար :

Au premier abord, ami ; à la seconde  
rencontre, frère.

\*

Գալը բուրդը կը փոխէ, բայց բնութիւնը չի  
փոխեր :

Le loup change de poil mais ne change  
pas de nature.

\*

Գալը թողածը կ'ափսոսայ, հովիւը յափըջ-  
տակածը :

Le loup regrette ce qu'il a laissé, le ber-  
ger ce qu'on lui a enlevé.

Le loup regrette ce qu'il a laissé au ber-  
ger et le berger ce que le loup lui a  
enlevé.

Բերանդ բանալուն, աչքդ բաց :

Quand tu ouvres la bouche, ouvre aussi  
les yeux.

\*

Գալը քաղցածութենէ չէ կրցած քալել, ը-  
սեր են. Տեսէք այնչափ կերեր է որ չի  
կրնար քալել :

Quand on voit un loup brisé par la faim  
qui ne peut plus marcher on crie :  
Voyez, il a trop mangé, il ne peut plus  
se remuer.

Si l'on voit un loup affaibli par la faim  
qui ne peut plus marcher on s'écrie :  
Il a trop mangé, il ne peut plus aller.

\*

Բերանը սոս չթրջեր :

Les lèvres ne mouillent pas les lentilles.

\*

Բերաննին լեցուն է, փորերնին պարապ :

Il a la bouche pleine et le ventre vide.  
Combien ont la bouche pleine et le ven-  
tre vide.

\*

Գալը ամպոտ օրը կ'ուրախանայ :

Quand le ciel s'assombrit, le loup se réjouit.

Le loup rit quand le ciel s'assombrit.  
Ciel couvert fait la joie du loup.

\*

**Անողին աչքը, ծախողին ձեռքն կ'ընի:**

L'œil de celui qui achète est dans la main de celui qui vend.

L'œil de l'acheteur est dans la main du vendeur.

\*

**Ոչխարին առջևը խոտ ձգելուն պես, դմակը կը նայի որ գերացա՞ւ:**

Quand l'herbe est mise sous le nez du mouton, il regarde aussitôt si sa queue prend de volume.

Quand l'herbe est mise sous son nez, le mouton (d'orient) regarde si sa queue grossit.

\*

**Ասուղին երեսը թքեր են, թաթաւ կու գայ, ըտեր է:**

Crachez sur le visage d'un effronté, il vous dit que c'est l'effet de la rosée.

Crachez à la face d'un imposteur, c'est la rosée qui la lui aura mouillée.

\*

**Բարեկամին հետ կերուխում ըրէ, առուտուր մի՛ ընէր:**

Dine avec ton ami, mais ne conclus d'affaire avec lui.

\*

**Բարեկամը նեղ օրն է պէտք:**

C'est dans les jours difficiles qu'on reconnaît un ami.

\*

**Բեռին տակ էլը չի զուար:**

L'âne ne braie pas sous la charge.

\*

**Շանը կաղուծիւնը մինչև աղուեսի տեսուծիւնն է:**

Le chien ne boie que jusqu'il aperçoit le renard.

\*

**Մէկին քառասուն օր խև կանչեր են՝ խենթեցեր է:**

A force de dire à un homme pendant quarante jours qu'il était fou, on l'a rendu fou.

\*

Բարեկամին հացը՝ թշնամու պէս ուտելու է:

Mange le pain de l'ami comme celui de l'ennemi.

\*

Շատ գիտցողը՝ շատ կը սխալի:

Qui sait beaucoup se trompe beaucoup. Qui en sait trop se trompe souvent.

\*

Խօսքը կտրիճին կէսն է, սուած խօսքը կը կատարէ:

Parole d'honnête homme, promesse tenue.

\*

Բարեկամ ինձի չ'օգնող, թշնամի ինձի չ'փնայող երկուսը դոյզ մը օղ:

L'ami qui ne m'aide pas, l'ennemi qui ne me nuit pas, sont une paire de boucles d'oreilles.

Հաջել չգիտցող շուն, վրան գալ կը բերէ:

Sur le chien qui n'aboit pas le loup se jette.

\*

Մռչի լեզուն տէրը կը հասկընայ:

Les paroles des muets ne sont comprises que par les muets.

\*

Յաջողութիւն և ձախորդութիւն եղբայր են:

L'infortune et la fortune sont sœurs.

\*

Մուշիւնը պըտիկ ա, համա ասլանի ականջ ա մտնում:

La fourmi est toute petite, mais elle entre dans les oreilles du lion.

\*

Նետն ու խօսքը դուրս թռչելէն վերջ, ալ ետ չեն դառնար:

Les flèches, comme les paroles, une fois lancées ne reviennent plus.

Մահը տեսածին պէս՝ չեմքին գոհ կ'ըլլայ :

À la vue de la mort, l'homme rappelle la fièvre.

\*

Քաղցած հաւը՝ երազը կուտ տեսնալով թառը  
ոտքով փորելուն՝ վար կ'իյնայ :

Une poule affamée rêvant du grain, se mit à fouiller avec ses pattes et tomba du perchoir.

\*

Մէկ ծաղկէն օձը թոյն կը շինէ, մեղուն մէ-  
ղըր :

De la même fleur le serpent tire son venin, et l'abeille son miel.

\*

Քուին ինչ պէտք է թէ հրազը թանկ է :

À quoi sert à l'aveugle que la chandelle coûte cher.

\*

Մէկ քարով պատ չի կայնիր :

Un mur ne se fait pas avec une seule pierre.

Մանկութեան ուսումը քարի վրայ փո-  
րուածք է, ծերութեան ուսմունքը սառին  
վրայ գրուած է :

La jeunesse grave sur la pierre, la vieillesse sur la glace.

\*

Մէյմը նոր տունին, մէյմը նոր հարսին ա-  
մեն օր մէկ մէկ բան կը պակսին :

La nouvelle maison comme la nouvelle épouse pêche chaque jour par un côté.

\*

Ազահէն բան ուզելը, չուրի մէջ ծակ փո-  
րել է :

Demander un service à un avare c'est vouloir faire un trou dans l'eau.

\*

Ազահ մարդուն մի աչքն է կորած, փառա-  
սիրին երկուսն ալ :

L'avare est borgne, l'ambitieux est aveugle.

\*

Սոխակը ոսկի վանդակ դրեր են, դարձեալ  
սխալ հայրենիքը կանչեր է :

Même dans une cage d'or, le rossignol regrette son bosquet.

\*

Վախկոտը մէկ փոսուռայ տեսնէ, հառայ կտայ թէ կրակ կայ :

Si le peureux voit un ver luisant il crie :  
Au feu !

\*

Տաղին ի՞նչ պէտք է ոսկի սանտր :

Peigne d'or à tête chauve.

\*

Տուն խախուտ, մահանայ կարկուտ :

La maison s'écroule, il en accuse la grêle.

\*

Ջաղացքը երկու քարէն, սէրն երկու զըլ-սէն :

Le moulin a deux meules, l'amour a deux cœurs.

\*

Լուր ան տղայէն, հարբածէն, խեղէն և կնիկ մարդէն :

Voulez-vous connaître un secret ? Questionnez un enfant, un fou, un ivrogne ou une femme.

\*

Խենթին սիրտը՝ լեզուին վրայ է, խելացիին լեզուն՝ սրտին վրայ :

Le cœur du fou est sur sa langue, la langue du sage est dans son cœur.

\*

Ծերուն աչքով աղջիկ ան, կէնճին աչքովը ձի առ :

Choisissez votre épouse avec l'œil du vieillard, choisissez votre cheval avec l'œil d'un jeune homme.

\*

Կանայք իմանան թէ երկինքը սէյր կայ, սանդուխ կը դնեն որ տեսնեն թէ հոն ի՞նչ կայ :

Si les femmes se doutaient qu'il y a quelque chose de curieux au ciel elles trouveraient une échelle pour aller voir ce que c'est.

\*

Լաւ աղջիկը օխտը տղի համ կուտայ :

Une bonne fille vaut à elle seule plus  
que sept fils.

\*

Լաւ ձին գարին կ'աւելցնէ, գէշ ձին՝ խամ  
չի:

Le bon cheval augmente l'avoine, le mau-  
vais l'épousson.

\*

Կնկան լաւը օրոցքին տակը կ'իմացուի:

A son berceau, la femme se laisse de-  
viner.

\*

Սէկ քաղաք մը կ'երթաս, կը տեսնաս որ  
գտակները ծուռ են դրեր, դուն ալ ծուռ  
դիր:

Si dans la ville où tu es venu, tu t'a-  
perçois qu'on porte son chapeau de  
travers, fait de même.

\*

Հայուն խելքն գլխում ա, վրացուն խելքը  
աչքումնը:

L'esprit de l'arménien est dans sa tête,  
celui du Géorgien dans ses yeux.

Մօրուքը համրեր են:

On lui a compté les poils de la barbe.

\*

Մօրուքս բռնկեր է, կ'ըսէ. կեցիր չուպուխս  
վառեմ:

Ma barbe prend feu, au secours! - Un  
moment, que j'allume ma pipe.

\*

Ոտք չթրջած, ձուկ չի բռնուիր:

Si tu as peur de mouiller tes pieds, tu  
ne prendras point de poissons.

\*

Նա քո մեղրն պիտի, նա քո տըզ:

Je ne suis jaloux ni de ton miel, ni de  
ton bourdonnement.

\*

Որը ջուր չգտնար խմելու, որը անցք չգըտ-  
նար անցներու:

Il y en a qui ne trouvent pas d'eau à  
boire, d'autres d'eau à passer.

\*

Սէկ ձեռքը մէկալը կը լուայ, երկուսն ալ  
խտակ կ'ըլան:

Une main lave l'autre et tous les deux  
son nettes.

\*

Սի թքներ ան ջրհորը, որուն ջուրը խմեր  
ես :

Ne crache pas dans le puits dont tu as  
bu l'eau.

\*

Շունն ինչչափ վազէ, տիրոջն հետ գեղ կը  
մտնայ :

Le chien a beau courir il revient tou-  
jours au village avec son maître.

\*

Ոսկի բեռով ջորւոյն առջին ամէն բերդի  
դուրըտիք բաց են :

Devant mule chargé d'or, tout château  
ouvre ses portes.

\*

Մէկ ոչխարէն երկու կաշի չըլար :

On ne tire pas deux peaux d'un mou-  
ton.

\*

Որչափ գիտես ալ նէ, մէյմը գտակիդ ալ  
խորհուրդ հարցուր :

Tu en sais bien long, mais prends tout  
de même conseil de ton chapeau.

\*

Ուզողին մէկ երեսը սև, շտուողին երկուսն  
ալ արապ է :

Qui demande a face noire, qui refuse a  
faces noires.

\*

Ուղտապանին բարեկամ եղողին դուռը ու  
խալկինը մեծ պէտք է :

Quand on veut être l'ami d'un conduc-  
teur de chameaux, il faut élargir sa  
porte et préparer une marmite plus  
grande.

\*

Ուղտ հեծնողը՝ կուզէ կուզ ման չի գալ :

Celui qui monte sur la bosse d'un cha-  
meau ne voudrait pas être bossu.

\*

Շատ մի սիրեր՝ ատելը կայ, շատ մի ատեր  
սիրել կայ :

Aime sans bruit la haine peut venir, hais  
sans fracas l'amour peut venir.

**Չեմ ուզեր ճէպս ձգէ :**

Je ne veux de ce que tu m'offres, mets -  
le dans ma poche.

\*

**Ուղտին քանտրպազութիւնը մազէ կարմըն-  
ջին վրայ կ'երևնայ :**

C'est quand il passe sur un pont de  
cheveux qu'on reconnaît l'adresse du  
chameau.

\*

**Ո՞ւմ խօսքը անցուկ կ'ըլլայ : — Հարուստին  
ու գեղեցկին :**

Qui écoute-t-on de préférence ? — Le ri-  
che et le beau.

\*

**Ուշ գտայ, շուտ կորուսի :**

Je l'ai trouvé bien tard, je l'ai perdu  
bien vite.

\*

**Այ հեռու է մօտիկ դրացին, քանց զհեռուն :**

Celui qui est le plus proche de votre  
cœur est celui qui est le plus éloigné  
de vous.

**Այ ժամանակ, ժամանակ այս ինչ օրերու  
հասանք. նժոյգները յարդ կուտեն, դա-  
րին կ'ուտէ աւանակ :**

O temps ! où en sommes-nous ? Le cour-  
sier mange de la paille et l'âne man-  
ge de l'avoine ?

\*

**Ազէկ է ծերը տանը՝ թէ որ քիչ մը խելք  
չունենայ նա :**

Dans une maison le vieillard ne doit pas  
montrer trop d'esprit.

\*

**Աղուխի փախուստը մինչև քիւրքճու թու-  
քանն է :**

Le renard fuit et va jusqu'au marchand  
de fourrures.

\*

**Անժամանակ խօսող խօրօզի գլուխը կը կըտ-  
րեն :**

Quand le coq ne chante pas à son heu-  
re, on lui coupe la tête.

\*

**Անմիտը միշտ դժբախտ չմնար, և ոչ իմաս-  
տունը մշտնջենական բարեբախտ :**

Le sot n'est pas toujours malheureux,  
le sage n'est pas toujours heureux.

\*

Պզտիկ մարդիկ՝ մեծ մեծ երազներ կը տես-  
նեն:

Les petits esprits font de grands rêves.

\*

Պղինձը վար ինկաւ չկտորեց, ձէնը վեր ե-  
լաւ:

Le cuivre tombe et ne se casse pas, mais  
l'écho porte en haut le bruit de sa  
chute.

\*

Սայլը կտորեւէն վերջը, ճամբայ ցուցընող  
չատ:

Quand la voiture ne peut plus aller, tout  
le monde indique le chemin à pren-  
dre.

\*

Սև սիրտ՝ սպիտակ ատամն:

Cœur sombre, dents blanches.

\*

Սէրը սխտոր է բուսեր:

L'amour a fait pousser de l'ail.

\*

Պարտականի երեսը սև կ'ըլնի՝ լեզուն կարճ:

Celui qui a des dettes à payer a les yeux  
sombres et la langue courte.

\*

Պղին ծայրին բռնցիով զարնել չըլար:

On ne peut pas donner un coup de  
poing à la pointe d'un aiguillon.

\*

Պշտոր ջուրին մէջ ձուկ բռնելը գիւրին է:

Il est facile de pêcher en eau trouble.

\*

Ուղտին ըսին. աչքդ լուս, քեզ քուռակ ե-  
լաւ, ասեց. — Բնչ անեմ որ իմ բեռը ին-  
ժանից վեր չի ընկնիր:

Un a dit au chameau: Bonne nouvelle!  
il t'est né un fils. — Que m'importe?  
a-t-il répondu, m'aidera-t-il à porter  
la moitié de mes charges?

\*

Շատ ապրողը՝ գիտուն չէ, շատ տեղ քալու-  
ղըն է գիտուն:

Celui qui a vécu longtemps n'est pas celui qui en sait le plus, celui qui a voyagé sans cesse, en sait long.

Celui qui a beaucoup vécu n'est pas celui qui en sait beaucoup, c'est celui qui a beaucoup voyagé qui en sait beaucoup.

Celui qui a vécu longtemps n'en sait pas beaucoup, mais celui qui a longtemps voyagé en sait long.

\*

*Հարստութիւնը՝ գէշին կը սիրունացնի, լաւին լեզու կը տայ, չալախին ջուխտ ոտք, քոռին ալ երկու լուս աչք:*

La richesse donne de la beauté aux laids, des pieds aux boiteux, des yeux aux aveugles, de l'intérêt aux larmes.

\*

*Փարչը՝ ջուրին ճամբան կը կտորի:*

La cruche se casse au chemin de l'eau.

\*

*Օտարի ձեռքով լաւ է փուշ քաղել:*

Il faut faire cueillir les épines par d'autres mains que les siennes.

*Օձն ամեն տեղ ծուռ կը քալէ, իր բունը չի տակ:*

Le serpent va partout de travers, il n'entre droit que dans son trou.

\*

*Քուրդն հարցուցեր է սափրիչին. մազս ճերմակ է թէ սև. — ըսեր է. Երբ առջևդ թափեմ՝ կը տեսնես:*

Le Kurde a demandé au barbier: mes cheveux sont-ils blancs ou noirs? L'autre lui a répondu: Je vais les mettre devant toi et tu les verras.

\*

*Անտէր գարը՝ դաշն է կերեր:*

L'agneau sans maître est la proie du loup.

\*

*Վաթան ծոցը պաս բռնել կ'ըլլայ մի:*

Peut - on jeuner le gâteau dans les mains?

\*

*Դրուստ ասողի մի ձի, որ ասի ու փախչի:*

A qui dit la verité donnez un cheval, afin qu'il puisse se sauver après l'avoir dite.

Ելը հեծնալը մէկ ամօթ, իյնալը երկուս :

Il est honteux de monter sur un âne,  
mais il est plus honteux d'en tomber.

\*

Թշուառութեան չափն որ անցնի, կ'ըսեն.  
աղէկ նշան է :

Qu'un malheur vous accable, on vous  
dira que c'est un bon présage.

\*

Գինիին հարցուցին. աւրածդ շատ է թէ շի-  
նածդ. — ըսաց. շինածս չգտեմ. աւրածս,  
համբանք չունի :

On a demandé au vin : Avez-vous causé  
plus de ruines que vous n'avez fait  
accomplir de bonnes actions ? — Il a  
répondu ; Je ne sais pas combien de  
bonnes actions j'ai fait accomplir, mais  
le nombre des ruines dont je suis cau-  
se est immense.

\*

Որ մարդու աչք բունին մէջը կը խաղայ,  
անոր փորին մէջ սատանայ կայ :

Celui dont les yeux remuent dans leur  
orbite, a le diable dans le ventre.

Որ ջուրը զիս կը խղդէ, ես անոր ծով կ'ը-  
սեմ :

L'eau dans la quelle je me noie je la  
nomme un océan.

\*

Շուներ իրար հետ կըռուում են, գէլի զէմը  
միանում :

Les chiens qui se battent entre eux, s'u-  
nissent contre le loup.

\*

Մէկ տուն երկու տանտիկին ելնի, տախ-  
տըն անաւել կը մնայ :

L'appartement n'est pas entretenu quand  
deux femmes commandent la même  
maison.

\*

Չուկն 'ի ծովին տապակը դնել 'ի կրակին :

Tant que poisson est dans l'eau, on ne  
doit pas mettre le gril sur le feu.

\*

Հեզ ձիուն կիցը սաստիկ կ'ըլլայ :

Le coup de pied d'un cheval doux frap-  
pe fort.

Հայ աղամորդու սիրտը, հայ ծովին ան-  
դունդը, երկուսն ալ մեզի համար մութ  
են:

Le cœur de l'homme et le fond de la  
mer sont insondables.

\*

Սատանային ալ իր բաժին տալու է:

Il faut aussi donner sa part au diable.

\*

Սառած օձն տաքցընես՝ առաջ քեզի կը  
խայթէ:

Rechauffez un serpent gelé, c'est vous  
qu'il piquera le premier.

\*

Խուլն է յաղթեր շատախօսին:

Le sourd a fait perdre patience au ba-  
yard.

\*

Զարկ զթամբը՝ որ իմանայ էշակը:

Fouettez la selle, l'âne le sentira.

\*

Դևը դարբնոցը չի գնալ:

Le diable ne va pas à la boutique du  
forgeron.

\*

Փողը ձեռքի աղտ է, լուացուիս կ'երթայ:

L'argent salit les mains, qu'on se lave  
et l'argent disparaîtra.

\*

Շուն՝ ոչ ինքը կ'ուտէ զխոտն, և ոչ գառին  
կը թողու որ ուտէ:

Le chien ne mange pas le foin et ne le  
laisse pas manger à l'agneau.

\*

Փտտած յարդը առողջ եզի վնաս չի տար:

La paille pourrie ne fait pas du mal au  
bœuf qui est sain.

\*

Տաշած քարը գետինը չի մնար:

La pierre polie ne reste pas à terre.

\*

Գետնէն ալ ստակ գտնաս նէ, համրէ ու ա՛ռ:

62

Si vous ramassez de l'argent par terre,  
comptez-le d'abord et mettez-le dans  
votre poche.

\*

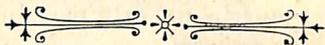
Նայէ որ իմաստուն ըլլաս, բայց տգէտ ե-  
րկնալ սորվիս:

Sois savant mais laisse toi prendre pour  
un ignorant.

\*

Ես քուն՝ բաղդս զարթուն:

Je dors, la fortune veille.





ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0346996

1

1239